

PRZEWODNIK ANTYKWARSKI

DWUTYGODNIK DLA BIBLIOFIŁÓW I ZBIERACZÓW
POŚWIĘCONY BIBLIOGRAFII ORAZ MIŁOŚNICTWU KSIĄŻEK
I ZABYTEKÓW SZTUKI I KULTURY.

Przedpłata: w Warszawie — roczna 6 rb., półroczna 3 rb., kwartałna 1 rb. 50 kop.; na prowincyi — roczna 7 rb., półroczna 3 rb. 50 kop., kwartałna 1 rb. 75 kop.; za granicą — roczna Fr. lub K. 18.50, M. 15; półroczna Fr. lub K. 9.25, M. 7.50; kwartałna Fr. lub K. 4.75, M. 3.75.

Nr. pojedynczy 25 kop.

Ogłoszenia: cała strona 12 rb.;
1/2 str. 7 rb.; 1/4 str. 4 rb.; 1/8 str. 2 rb. 50 k.; 1/16 str. 1 rb. 75 kop.; 1/32 str. (5 wierszy jednoszpaltowych) 1 rb.

REDAKCJA I ADMINISTRACJA
WARSZAWA

MOKOTOWSKA 54 (TEL. 162-12).
CODZIENNIE OD G. 1-ej DO 3-ej.

Wychodzi d. 1 i 16 k. m.

Ogłoszenia i listy, dotyczące
działu: *Korespondencya*, winny
być nadsyłane do Redakcyi
przed 10, względnie 25 każ-
dego miesiąca.

NASZE INTROLIGATORSTWO.

II. DZISIAJ.

Od początku dziewiętnastego wieku nasza sztuka introligatorska jest w zupełnym upadku. Estreicher w roku 1863 pisał: „na cały Kraków i Galicyę jest jeden tylko Friedlein w Krakowie, który umie oprawiać i trwale i wykwinie i nie powstydy się konkurencyi z introligatorami w Niemczech“. W tym samym czasie w Warszawie było jeszcze gorzej, bo już nie dało się znaleźć ani jednego introligatora, któryby umiał oprawić znośnie książkę. Gdy firma wydawnicza Gebethnera i Wolffa zaprzęgnęła sprzedawać niektóre książki w oprawie, zmuszona była sprowadzić introligatora z Francyi, który zresztą zaciągnięty został do taniej roboty maszynowej, więc na podniesienie poziomu samego u nas rzemiosła dodatnio nie wpłynął.

Kto się chce przekonać, jakie było introligatorstwo warszawskie przez cały wiek ubiegły, niechaj zwiedzi kilka większych antykwarni przy ulicy Świętokrzyskiej. W antykwarniach francuskich książki nowoczesne sprzedają się zazwyczaj bez oprawy, amatorzy bowiem lubią posiadać oprawy podług własnego smaku. Najczęściej oprawa średniej wartości nie wchodzi tam wcale w rachubę

przy cenie książki, a zdarza się i tak, że za książkę oprawioną płaci się mniej, gdyż się ją poczytuje za nadpsutą. Nasi handlarze książek trzymają się innej zasady. Wiedzą, iż polski właściciel książki dopiero wówczas odsyła ją do oprawy, gdy się całkowicie rozstrzępiła; wiedzą, że wśród szerokiej publiczności oprawić książkę, to znaczy zbroszurować ją jakkolwiek i pokryć byle jaką okładką. To też antykwaryusze świętokrzyscy nie tylko doliczają sobie za oprawę w obrachunku, ale w ostatnich latach sami dają mnóstwo książek do oprawy, aby podnieść ich walor. Najpopularniejszy typ naszych warszawskich opraw, w książkach sprzedawanych antykwarzom, to nędzna płócienna okładka, bez półskórki, albo też obłożona w barani półskórek, z „wyłożonym“ tytułem. Książki te wyglądają zazwyczaj tak, jakby je oprawił nie introligator, ale... stelmach dworski, któremu powierza się zwykle najprzeróżniejsze roboty. Skóra nie ma żadnej barwy, bo użyto do niej farby lichej. A złocenia... o tych wprost mówić przykro. Mniejsza o to, że na dziesięć okładek w dziewięciu będą urywane, niedokończone lub błędne napisy; mniejsza o to, że złotnik, wyczytawszy w tytule nazwisko: „Don Pedro Calderon“ wyzłoci na grzbiecie:

„Don Pedro“; mniejsza o to, że wyzłoci „Krytyka“ zamiast „Krytyka“, „Bunt Napieralskiego“ zamiast „Napieralskiego“, że opuści nazwisko a pozostawi zepsuty bez sensu sam tytuł dzieła i t. d. *). Ale jakże okropnie wygląda sama technika tej roboty: czcionki stare, zużyte, nie nadające się do pracy; litery porozstawiane krzywo, bezładnie; złoto najpośledniejszego gatunku, wyciskane na tłuszczu, który brudzi cały napis. Nie lepiej przedstawia się wewnętrzna strona książki: marginesy obcięte niekiedy tak, że aż przy samym druku; arkusze układane nierówno, faktura w najgorszym gatunku — cała książka ma wygląd odrażający. Publiczność, pozbawiona przez całe dziesięć lat lepszego introligatorstwa, tak się przyzwyczaiła do tej tandety, że gdy zobaczy na książce nieco więcej złota, nieco lepsze płótno, nieco jaskrawsze odciski złote, wierzy, iż ogląda oprawę „wytworną“ i nabywa ją chętnie. Antykwarze spostrzegli te niewyszukane zamiłowania i postanowili wyzyskać je na swoją korzyść. Dawniej handlarze uliczni nakładów wysortowanych, zbankrutowanych lub „nie idących“ roznosili je w egzemplarzach nieoprawionych. Teraz spotkać można bardzo często żydków, sprzedających różne dzieła w świeżutkich oprawach płóciennych, obficie złożonych sposobem maszynowym. To jest najświeższy koncept warszawskich antykwarzy. Jeden z nich nabywa np. wielkie zapasy „Biblioteki najcenniejszych utworów“, układa ją w tomy, oprawia te tomy w maszynowe okładki płócienne i nęci niemi nabywców. Inny kupuje lwowskie wydanie dzieł Szekspira *bez siódmego i ósmego tomu*; oprawia ten defekt w osiem tomów, zamiast dziewięciu, wyciska na okładce cenę normalną dziesięciu tomów i — nadużywa śmiało dobrej wiary nabywców. Bardzo brzydka oprawa służy w tych wypadkach za środek podniesienia ceny za książkę.

To jedna próba przyzwyczajania publiczności do kupowania książek oprawionych. Drugą stosują panowie księgarze, którzy coraz

częściej puszczają w obieg książki w oprawie. Dzieje się tak z niektórymi „wydawnictwami gwiazdkowymi“, z niektórymi popularnymi powieściami i poezjami, a przede wszystkim z różnymi wydawnictwami ilustrowanymi. Wszystkie te oprawy różnią się od antykwarskich tylko gatunkiem płótna i formą sztańc do złożonych odcisków. Chodzi przede wszystkim o to, aby były tak tanie, ażeby nabywca nie miał żadnego interesu oprawiać dzieła na swoją rękę, podług własnej inicjatywy. Taniść tę zdobyć można jedynie maszynowością, więc też introligatorzy, pracujący dla wydawców, są raczej przedsiębiorcami fabrycznymi, niż rzemieślnikami, dbającymi o poziom swego kunsztu. Cała ich inicjatywa polega na wyszukiwaniu najtańszego materiału, którego dostarczają różne fabryki rosyjskie. Wydawcy nie posiadają u siebie specjalistów, którzyby stawiali introligatorowi jakiegokolwiek wymagania smaku. Rozchodzą się więc po całej Polsce te niby „wytworne“ oprawy, utrwalające wśród nabywców przekonanie, iż książka *musi* mieć bardzo jaskrawą, kapiącą od brzydkich odcisków złotych okładkę.

Introligator, pracujący ręcznie, nie wytrzyma konkurencji z tą tandetą maszynową. Jest w tej chwili podobno z górą 60 introligatorów w Warszawie. Obliczenia ścisłego niepodobna dokonać, „introligatornią“ bowiem nazywa się w Warszawie zarówno zakład broszurujący książki, jak fabryka pudełek, jak oprawa sztychów w *pas-partout*, jak wreszcie oprawa książek. Przeciwny introligator warszawski umie wszystko: umie złocić i oprawiać, umie szyć broszury i oprawiać sztychy. W rezultacie nie umie nic porządnie. Do cechu introligatorskiego zapisanych jest podobno około trzydziestu majstrów introligatorskich, którzy dwa razy do roku (około Bożego Narodzenia i na św. Jana) wyzwalają czeladź i mianują nowych „mistrzów“. Wymieniłem w poprzednim artykule wymagania *majstersztykowe*, jakie stawiano w naszym introligatorstwie przed trzystu laty. Tradycja tych wymagań zaginęła zupełnie, a raczej doszła dziś do zupełnej parodii. Warszawski kandydat na czeladnika introligatorskiego wi-

*) Posiadam u siebie bardzo ciekawą kolekcję takich wzorów inteligentnego złotnictwa introligatorskiego w Warszawie. Są tam okazy nadzwyczajne!

nien przedstawić mistrzom książkę oprawioną w półskórek kozłowy oraz książkę do nabożeństwa oprawioną w skórę; kandydat na majstra obowiązany jest oprawić w skórę mszał i sam go wyzłocić. Wymagania — niewielkie, ale gdyby je stosowano z całą surowością, można by spotykać tu i owdzie dobre i ładne oprawy. Tymczasem oprawy takie należą do największych w Warszawie rzadkości. Gdy zapytywałem jednego z inteligentniejszych introligatorów warszawskich o powody upadku jego rzemiosła, odpowiedział mi szczerze: „Przedewszystkiem nie możemy dobrze oprawiać, bośmy się tego nie nauczyli. *Majstersztyki* przy wyzwoinach i przy wpisywaniu się do cechu w charakterze majstra są dziś zupełną blagą. Nikt nie kontroluje tej roboty, niema żadnej gwarancji, że egzemplarz przedstawiony w cechu został wykonany przez kandydata. Owszem, wiemy wszyscy, że mszały, które miały decydować o dostatecznej nauce każdego z nas, są najczęściej wykonywane przez anonimowego specjalistę, któremu kandydat na majstra płaci za robotę i podaje ją potem za swoją własną. Dzieje się u nas to samo, co z tezami medycznymi w niektórych uniwersytetach...“ Marzeniem każdego poczynającego introligatora w Warszawie jest posiadanie własnych maszyn do obcinania brzegów, wyciskania na płótnie, złocenia i t. d. Wie, że tylko przy takich narzędziach pracy może liczyć na „większe obstalunki“ i wytrzymać jako tako konkurencję. Pogoń za tanim materiałem zabiła wszelką już troskę o estetyczny wygląd oprawy. W ostatnich latach introligatorzy doszli do wniosku, że i złoto jest za kosztowne do wybijania na książce tytułów: zaczynają używać białej farby, która odpada po kilku tygodniach, a napisy wytłoczone nią są bardzo brzydkie.

Czy ten stan rzeczy jest istotnie bez ratunku? Czy nasze rzemiosło introligatorskie nie zdoła się podnieść? Fakt to niewątpliwy, że nie od samych introligatorów należy szukać w tej sprawie inicjatywy. Nie nauczono ich pracy, nikt nie wyrabiał im smaku, pogrążyli się przeto w fabrycznej tandecie. Jest w tej chwili jeden tylko w Warszawie introligator-artysta,

który nie tylko zna się na swej sztuce, ale kocha ją, ma zdolności twórcze, umie zdobić i wytłaczać skórę, umie przekonywać, że oprawa może być także dziełem sztuki. Niestety, sztuka jego zanadto odskakuje od wymagań, jakie ustalili inni introligatorzy, więc też ów jedyny introligator musi zajmować się głównie dorywczymi, tanimi obstalunkami. Inicjatywa naprawy tych stosunków musi wyjść z zewnątrz, od nielicznych naszych miłośników książek. Wystawa oprawionych wydawnictw „Chimery“ przekonała przed kilku laty, że nawet mierny, maszynowy introligator warszawski sporządzi rzecz piękną, jeżeli nad wykonaniem czuwa oko artysty. Oprawy te dowiodły, że przy niezbyt kosztownym materiale (tkanina, skóra, papier) można stworzyć piękne dzieło sztuki introligatorskiej, jeżeli harmonizuje się odpowiednio szczegóły i dba się dostatecznie o dobre wykończenie pracy. Ratunek wyjść może z naszej młodej sztuki stosowanej, gdy ta, po skutecznym już zwróceniu uwagi na drukarską stronę książki, zajmie się teraz jej ważną szatą zewnętrzną, to jest oprawą. Otwiera się tu szerokie i płodne pole pomysłów zdobniczych. Warszawska Szkoła Sztuk Pięknych może w tej dziedzinie artyzmu odegrać ważną rolę.

Jan Lorentowicz.

Szan. Prenumeratorów, którzy wnieśli przedpłatę na kwartał I, a pragną „Przewodnik Antykwarski“ otrzymywać w dalszym ciągu, prosimy o odnowienie prenumeraty.

LEONARD SOWIŃSKI.

Od dłuższego czasu pracuję nad monografią o Leonardzie Sowińskim. Przed jej ukończeniem ośmielałem się zwrócić do wszystkich, którzy są w posiadaniu jakichkolwiek materiałów do życia i twórczości wspomnianego poety, t. zw. wspomnień osobistych, rękopisów, listów, fotografii i t. d. — i upraszam najuprzejmiej o łaskawe użyczenie mi ich, względnie o udzielenie wskazówek przydatnych celem jaknajzupełniejszego wznowienia pamięci tak niesłusznie zapomnianego pieśniarza.

Włodzimierz Siemionow.

Kraków, Graniczna 5.

MATERIAŁY DO BIBLIOGRAFII HERALDYKI I GENEALOGII POLSKIEJ.

Rzadkości Genealogiczne.

Zbierając materiały do możliwie całkowitej bibliografii heraldyki i genealogii polskiej, napotkałem cały szereg dzieł, o których Estreicher nie wspomina lub które zdarzyło mi się widzieć w jednym tylko egzemplarzu. Dzieła te uważam za pewnego rodzaju rzadkości bibliograficzne i rozpoczynam spis ich od dzieł, obejmujących genealogie poszczególnych rodów polskich:

Drohojowski, dr. J. hr. Kronika Drohojowskich. Opracował... na podstawie badań archiwalnych. Wydanie w 200 numerowanych egzemplarzach jako manuskrypt. W Krakowie. Nakładem Rodziny. Druk W. L. Anczyca i Spółki. 1904. 2 tomy. 4° str. V + 270 z mapą ziemi przemyskiej i tablicą genealogiczną. (Bibl. Kras.).

Duryewski, X. Andrzej, Societatis Jesu. Pamiętka niezasła już zeszłego domu Jaśnie Wielmożnych Panów na Rostkowie i Sztembergu Kostków, albo o niektórych z tej rodziny, poci obojętne znacznych ludziach Memoryał krótki: z przydatkiem koligacji z niektórymi domami także za okazją, napadających obserwacji i refleksji do objaśnienia historycy, albo zbudowania służących; zkonotowany przez... W Krakowie w Drukarni Mikołaja Aleksandra Schedla J. K. M. ordyn. Typogr. roku 1702. F^o K. nl. 16 + str. 100 + K. nl. 3. (Bibl. Kras.).

Ekstrakt Dekretu Wywodowego z ksiąg Deputacji wywodowej gubernii mińskiej. Działo się na Sessji Deputacji Wywodowej Gubernii Mińskiej w Mińsku. Wywód Familii Urodzonych Ursinów Hrabów Szantyr, herbu Ursin Rawicz. Roku tysiąc ośmset dziewiętnastego, miesiąca Octobra Dwudziestego ósmego dnia. Wilno 1819. F. K. nl. 11. (Bibl. wł.). (Rozprawa niezmiernie rzadka, znana Estreicherowi jedynie z niedokładnego tytułu).

Gadon Lubomir. Nieco o naszej rodzinie zebrał dla krewnych... (Drukowane jako manuskrypt). Kraków 1905. Druk W. L. Anczyca i Spółki, 8° str. 15 i Tablica Genealogiczna. (Bibl. W. W.).

Gawarecki Wincenty Hipolit. Genealogia rodziny Gawareckich w ziemi wyszogrodzkiej i dawniej w księstwie mazowieckiem dziś obwodzie i województwie płockiem osiadłej przez... M. Pr. Prokuratora Królewskiego przy Trybunale Cywil. Wojew. Płockiego, Członka Komisji Examinacyjnej tegoż Województwa, Członka Towarzystw Naukowych Krakowskiego z Uniwersytetem Jagiellońskim

złączonego, i Płockiego, przy Szkole Woiewódzkiej, Orderu Ś-go Stanisława Klasy III kawalera. Warszawa w drukarni X. X. Pijarów b. r. (1824?) 8° str. 30 z ryciną i tablicą genealogiczną. (Bibl. Kras.).

Historya z autorów i dyplomatów domu Xiążąt Massalskich. (Dedykowane Ignacemu Masalskiemu). Wilno b. r. (1780). 4° K. nl. 12. (Bibl. Kras.).

Hoffman Friedrich. Übersicht der Familien-Geschichte des Erlauchten Dynasten-Geschlecht der Leszczyc-Grafen von Radolin-Radolinsky. Nach Quellen Zusammengestellt von... Dresden. Buchdruckerei Gebrüder Schertz. 1873. Folio, str. 30 i 1 tablica. (Bibl. Przez.). (Dzieło bardzo rzadkie, nie było w handlu księgarskim).

Krótki zarys Monografii rodziny Duninów Wąsowiczów (z Wielkiego Skrzynna i Smogorzowa) Herbu Łabędź. Odbitka w 30 egzemplarzach z V tomu wydawanej przez Teodora Żychlińskiego w Poznaniu „Złotej Księgi Szlachty Polskiej”. Z portretem Stanisława hr. Dunina Wąsowicza, gen. był. wojsk polskich. We Lwowie. Nakładem dra Mieczysława Dunina Wąsowicza. Z 1 Związkowej Drukarni. 8° str. 381 — 422. 1883. (Bibl. wł.).

Loyko Edward R. Monografia Rodziny Rędziejowskich Łoyko spisana podług dokumentów familijnych. (Wydanie drugie). W Krakowie. W Drukarni W. L. Anczyca i Spółki pod zarządem Jana Gadomskiego. Nakładem E. Łoyki. 1891. 8° str. 110. K. nl. 1. Drukowane jako manuskrypt. (Pierwsze wydanie tego dzieła jest b. pospolite). (Bibl. wł.).

Materiały do Monografii rodziny Hrabów z Lubrańca Dąbskich herbu Godziemba. Odbitka z Herbarza „Rodzina”. Warszawa. Druk Towarzystwa Akcyjnego S. Orgelbranda Synów. 1905. 4° str. 27. (Odbitka w kilku egzemplarzach dla użytku rodziny). (Bibl. wł.).

Opacki Leon Bartłomiej. Monografia pochodzenia i rodu Opackich. Wydał Leon Bartłomiej Opacki. Warszawa. W Drukarni Czerwińskiego i Spółki, ulica Ś-to Krzyska № 1325. 1876. 8° str. 38. (Bibl. Kras.).

Römer Alfred. Monografia Römerów herbu Scipio wraz z tablicą genealogiczną i zapiskami biograficznymi wybitniejszych członków tejże rodziny. Czcionkami A. Jupnika i Knollera w Przemyślu. 1880. 4° m. K. nl. 2 i tablica genealogiczna. (Bibl. Kras.).

Moraczewski Stanisław, Moraczewscy. Zarys genealogiczny z dokumentów urzędowych oraz papierów znajdujących się w Archiwum Rodzinnem ułożył... Lwów. Nakładem Autora. 1907. 8° str. 13 (druku jednostr.) i 4 tablice genealogiczne. (Drukowane jako manuskrypt). (Bibl. W. W.).

Pamięci zmarłych z Rodziny Römerów. Kraków b. r. (1890) w Drukarni Czasu. 16° K. nl. 7. (Bibl. Przez.).

Rodowód Głębockich podług Herbarza Nie-sieckiego Tom II stronnica 223 edycji Lipskiej Jana Nep. Bobrowicza z r. 1839 Tom III str. 335 a dopisów do tegoż dzieła poczynionych przez Biskupa Krasieckiego w egzemplarzu znajdującym się w Bibliotece Uniwersytetu Jagiellońskiego etc. etc. b. m. i. r. (około 1878). Wielki arkusz. (Bardzo rzadkie). (Bibl. wł.).

Romanowski Leon Bożawola, Rodowód Potockich hrabiów herbu Pilawa z Podań historycznych, z Autentyków, Pamiętników rodzinnych, Monografii i długoletnich własnych studyów zebrany, ułożył... Konserwator rodowego książąt Sanguszków Archiwum w Sławucie i wydał własnym nakładem w Warszawie. Warszawa. W Drukarni Ig. Zawiszewskiego, Nowy Świat 46. 1882. Folio kart 14. (Rzadkie, drukowane w niewielkiej ilości egzemplarzy). (Bibl. Kras.).

Stecki Tadeusz Jerzy. Steccy Olechnowicze herbu Radwan przez... Odbitka z X Rocznika Złotej Księgi Teodora Zychlińskiego. Poznań. Drukiem Jarosława Leitgebra. 1888. 8° str. 34. (Bibl. wł.).

Bierzyński h. Ślepowron. Studium heraldyczne z rękopismów pozostałych po heraldyku K. S(tronczyńskim). Warszawa. W Drukarni F. Czerwińskiego i S. Niemiry, ulica S-to Krzyska 1325 (10). 1879. 8° str. 32. (Bibl. p. G. Bisiera).

Tyszkiewicz Józef. Tyszkiewicziana. Militaria — Bibliografia — Numizmatyka — Ryciny — Zbiory — Rezydencje etc. etc. zebrał... Tom I-szy. Poznań. Drukarnia Św. Wojciecha. 1903. Folio str. XVI + 94. Z 36 tablicami Rycin. Odbito 225 numerów, egzempl. (Bibl. wł.).

Wiadomość genealogiczna o domu Brzostowskich od wejścia z Polski do Litwy. Drukowana Roku Tysiąc siedmset siedmdziesiąt szóstego. (Wilno 1776). 16° K. nl. 54. [Wydawca Paweł Xawery Brzostowski]. (Egzystują jeszcze 2 wydania tego dziełka, również niezmiernie dziś rzadkie). (Bibl. Kras.).

Anecdota Jablonoviana seu singularia quaedam de Celsissima Jablonoviorum Pruss Ducum, S. R. I. Principum Domo Collecta a I. A. Z(ałuski). Varsaviae, Typis S. R. M. Reipublicae in Collegio Scholarum Piarum MDCCIII. 4° str. 643 + K. nl. 3 + str. 48. (Bardzo rzadkie). (Bibl. Wil.).

Włodarski Aleksander. Monografia Rodu Ostrowskich Herbu Rawa ze źródeł Archiwalnych zebrana i ułożona przez... starszego Adjunkta Archiwum Głównego, staraniem Juliusza hr. Ostrowskiego wydana i tablicami genealogicznymi uzupełniona. Warszawa. Druk Józefa Sikorskiego, Warecka 14. 1902. 4° str.

14 i 5 tablic geneal. (Drukowane w 15 egzemplarzach). (Bibl. Al. Wł.).

Objaśnienia:

Bibl. Kras.: Biblioteka Ordynacji hr. Krasieńskich w Warszawie.

Bibl. Wil.: Biblioteka Wilanowska.

Bibl. Przez.: Biblioteka hr. Przezdzieckich w Warszawie.

Bibl. W. W.: Biblioteka p. Wiktora Wittyga w Warszawie.

Bibl. Al. Wł.: Biblioteka p. Aleksandra Włodarskiego w Warszawie.

Bibl. wł.: Biblioteka własna.

Kazimierz Reychman.

MUZEUM NARODOWE RUSKIE.

Rozwój istniejącego we Lwowie przy katedrze św. Jura Muzeum cerkiewnego, którego duszą od pierwszej chwili był metropolita Szeptycki, sprawił, że pierwotne ramy okazały się za ciasne i przed rokiem Muzeum cerkiewne zamieniło się na narodowe ruskie, z bardzo szerokim zakresem działania, ze świetnymi rezultatami dotychczasowymi i nie mniej świetną przyszłością, której zamierzona budowa olbrzymiego gmachu muzealnego trwale położy podwaliny.

Muzeum narodowe ruskie w myśl swego statutu zbiera nie tylko rzeczy odnoszące się do historii i kultury małopolskiej albo ukraińskiej, ale także rzeczy białoruskie, rosyjskie, polskie i wogóle słowiańskie, o ile przyczynić się mogą one do lepszego zilustrowania lub zrozumienia kultury ruskiej.

W takim zakresie posiada muzeum już 10 656 przedmiotów, z tego z archeologii przedhistorycznej 148, etnografii 829, druków 2022, aktów 3408, obrazów 509, drzeworytów 105, fotografii 308, przedmiotów cerkiewnych 341.

Najciekawszy jest dla nas dział polski. Ruskie muzeum narodowe posiada wcale poważną galerię polskich malarzów, z czego 19 płócien Jacka Malczewskiego, a ponadto obrazy Gierymskiego, Rejchana, Norblina i t. d.; dalej 40 pasów litych, wiele druków polskich, monet, sztychów i t. d.

Do najnowszych nabytków Muzeum należą wykopaliska z Halicza, wśród nich czara rytualna z XI wieku z marką biskupa kijowskiego Witaliona, kadzielnica gotycka niewątpliwie z XV wieku i inne.

Kustoszem Muzeum jest dr. Hilarjon Swincickij. („Na ziemi naszej“).

KRONIKA.

† **Maryan Sokołowski.** Nauka polska poniosła ciężką stratę: dn. 25 ub. m. zmarł w Krakowie prof. dr. Maryan Sokołowski. Nazwisko to zbyt dobrze znane jest wszystkim, interesującym się dziejami sztuki, aby potrzeba było przypominać ogromne i liczne zasługi zmarłego uczonego. Ze zgonem ś. p. Sokołowskiego zeszedł ze świata jeden z ostatnich badaczy w tej dziedzinie ze starszego pokolenia, które tworzyło dopiero u nas naukę historii sztuki, posiadającą przedtem dorywczych tylko pracowników. W obranym przez siebie i umiłowanym gorąco zakresie prof. Sokołowski działał wiele, a wprost nieocenioną była jego działalność jako pedagoga, który wykształcił szereg młodych badaczy, przekazując im nie tylko swą obszerną wiedzę, ale i szczerą zapał i umiłowanie przedmiotu. Redakcja nasza, której kierownik był uczniem ś. p. prof. Sokołowskiego, gorąco odczuwając świeżą stratę, łączy się w ogólnym żalu nad mogiłą zmarłego.

O Muzeum Rapperswilskie. W Krakowie ukazała się w druku broszura p. St. Szpotańskiego, obejmująca jednocześnie głosy Stefana Żeromskiego, dyr. F. Koperę i Wł. Kłyszewskiego, a będąca aktem oskarżenia przeciwko całej dotychczasowej gospodarce kustosa Muzeum w Rapperswilu, p. Ruzyckiego de Rosenwerth. Ze w Rapperswilu źle się dzieje, nie było tajemnicą oddawna. Postawione obecnie zarzuty są tak ciężkie, dotyczą faktów tak niemal nieprawdopodobnych, że jedynie powaga nazwisk wymienionych autorów może skłonić do dania im wiary. Szkodliwa od szeregu lat działalność p. Rosenwertha wydała takie rezultaty, iż trudno nie zgodzić się ze zdaniem dyr. Koperę, który twierdzi, że „nie tylko naród z muzeum dumny być nie może, ale, przeciwnie, że muzeum to nas kompromituje i to niesłusznie“.

Broszura wywołała w prasie codziennej szereg artykułów. W jednym z nich p. Straszewicz (w *Słowie*) upatruje przyczynę złego w tem, że Muzeum na obczyźnie skazane było i być musi na posiadanie nieodpowiedniego kustosa. Jedyną więc radą—przenieść zbiory do Krakowa. Sądzymy, że nie jest to droga wskazana do ratowania Muzeum. Głosy, przeciwnie przeniesieniu go do kraju dostatecznie umotywowwały konieczność pozostawienia zbiorów w Rapperswilu. Od dalszej powolnej zagłady i kompromitacji należy uchronić je inaczej, a mianowicie zrywając z systemem wybierania na kustoszów „emigrantów, których ratować trzeba od nędzy“.

Z Towarzystwa Opieki nad zabytkami przeszłości. W uzupełnieniu podanego w № 5 wyciągu ze sprawozdania Zarządu Towarzystwa Opieki nad zabytkami przeszłości przytaczamy obecnie ważniejsze dane cyfrowe.

W roku sprawozdawczym, 1910, liczyło Towarzystwo 1414 członków. Dochód ze składek od tych członków wyniósł 4167 rb., z innych źródeł 1831 rb. 80 kop., procenty 1510 rb.; ogółem przeto dochodu miało Towarzystwo 7508 rb. 80 kop. Wydatki wyniosły 7248 rb. 18 kop., w tem na konserwację 1687 rb. 69 kop. (Iłża 479 rb. 13 kop., Chęciny 788 rb. 80 kop., Czersk 419 rb. 76 kop.). Majątek Towarzystwa wyrażał się w sumie 9100 rb., kapitału żelaznego miało Towarzystwo 5070 rb.

Z wydziałów Towarzystwa najczynniejszy Wydział Architektoniczny rozwinął szeroką działalność, która objęła 62 miejscowości. Na pierwsze miejsce wysuwają się kościoły. „Niektóre z nich — jak zaznacza sprawozdanie — były już publikowane i ocenione pod względem znaczenia dla historii sztuki. Ale w części o wiele znaczniejszej sprawozdania z wycieczek delegatów obejmują materiały o tyle ciekawszy jeszcze, że dotyczą rzeczy nieznanych, a będących wykwitem sztuki nawskroś rodzimej, związanej ściśle z odwieczną kulturą kraju. Te „odnajdywane“ proste, uroczyste poemaciki, z kamienia lub drzewa, w swojej różnorodności typów i ich odmian występują z tajemnicy przeszłości naszej kultury jak objawienie nieznanego dotąd piękna, urągając nieraz produkcji artystycznej doby bieżącej. To też Zarząd z konieczności i z prawdziwym żalem dzisiaj poprzestaje tylko na ich spisie pobieżnym, nie tracąc wszakże nadziei, że z czasem uzupełni go należąca forma publikacji“.

Wreszcie zaznaczyć należy, że zebranie ogólne, odbyte w dn. 16 ub. m., uchwaliło oba wnioski Zarządu: w sprawie dokupienia pasa ziemi, przylegającego do wieży w Wojciechowie (własność Towarzystwa), oraz w sprawie nabycia ruin w Raciążku. Tak więc Towarzystwo staje się posiadaczem trzeciej już nieruchomości.

Dokonane na zebraniu wybory uzupełniające na miejsce zmarłych: ś. p. Z. Glogera i K. Wojciechowskiego, oraz p. E. Majewskiego, który zrzekł się mandatu, powołały do Zarządu pp.: Dziekoński, Jarosław Wojciechowski i Stanisł. Krzemiński.

Z Towarzystwa Miłośników historii i zabytków Krakowa. Rozwijające od lat czterdziestu pożyteczną i energiczną działalność Towarzystwo Miłośników historii i zabytków Krakowa ogłosiło sprawozdanie za rok 1910. Ze sprawozdania tego dowiadujemy się, że

główną pracą w zakresie robót konserwatorskich Towarzystwa było dokonanie restauracji t. zw. Ogrójca (kapliczki gotyckiej przy kościele św. Barbary), według projektu i pod kierownictwem p. Ż. Hendla. Po odczyszczeniu stojącej na ołtarzu kapliczki grupy kamiennej, przedstawiającej Chrystusa w Ogrójcu, odsłoniła się dawna jej żywa polichromia. Na tylnej ścianie odkryto pejzaż z ludzkimi postaciami, który stanowi dalszy plan grupy plastycznej.

Z publikacji, oprócz XIV tomu Rocznika Krakowskiego i dwóch numerów (№ 42 i 43) Biblioteki Krakowskiej, wydało Towarzystwo album, składający się z 15 artystycznych planów z fotografii, uzyskanych drogą konkursu, a przedstawiających fragmenty Krakowa.

Działalność Towarzystwa zaznaczyła się nadto urządzeniem Wystawy dawnych wido-ków krakowskich, która zgromadziła 199 obrazów olejnych, rysunków i t. d. Wystawa, jak stwierdza sprawozdanie, nie minęła bez moralnej korzyści, a pożądanym przewodnikiem dla poszukujących ilustracji do dawnego Krakowa będzie opracowany przez p. St. Cerchę katalog.

Sprawozdanie kasowe wykazuje zmniejszenie się w porównaniu z rokiem poprzednim dochodów, idące w parze ze zmniejszeniem się liczby członków (628 wobec 648 w r. 1909), pomimo, że Towarzystwo stoi na wysokości zadania.

Z Towarzystwa zachęty sztuk pięknych. Rok jubileuszowy Towarzystwa zachęty sztuk pięknych zaznaczył się przede wszystkim poważnym wzrostem liczby członków: liczyło ich Towarzystwo 8568, o 3068 więcej, niż w roku poprzednim. Z szeregu przedsięwzięć, mających upamiętnić jubileusz, należy wymienić zebranie drogą składek 10 388 rb. na fundusz jubileuszowy, z którego wydzielono 6000 rb. na utworzenie nagrody, przyznawanej co trzy lata artystom polskim. Z tego również funduszu zakupiło Towarzystwo do swych zbiorów następujące obrazy: Stanisława Lentza „Robotnicy“, Wojciecha Weissza „Portret matki“, Stefana Popowskiego „Wieczór“ i rzeźbę Ksawerego Dunikowskiego „Matka“.

Prócz wystawy stałej w ciągu roku odbyły się następujące wystawy specjalne: 1) K. Stabrowskiego, 2) P. Stachiewicza, 3) Leona Wyczółkowskiego, 4) pań: Bruinier, Chalus i Duninówny; 5) Józefa Rapackiego, 6) pośmiertna Stefana Dąbrowskiego, 7) Stowarzyszenia „Odłamek“, 8) Skoczylasa, Trzebińskiego, Pińkowskiego, Piątkowskiej, Cwiklińskiego; 9) cyklu „Dzieje cywilizacji“ Matejki, 10) sztychów Feliksa Jasińskiego, 11)

rzeźb Toli Certowiczówny, 12) prac graficznych Wyczółkowskiego, 13) francuskiego malarza Lunois, 14) Jacka Malczewskiego, 15) St. Masłowskiego, 16) uczniów szkoły przemysłowej w Reichenbergu, 17) retrospektywna Orłowskiego, wreszcie 19) „wystawa jubileuszowa“, na którą nadesłano 331 obrazów, 38 rzeźb i 64 prace z zakresu budownictwa.

Stypendya, wynoszące razem 2055 rubli przyznano: 1) z fundacji hr. Tyszkiewicza — dr. filozofii Edwardowi Bulandowi; 2) z zapisu Korwin-Szymanowskiej — Józefowi Jakubowiczowi, rzeźbiarzowi; 3) imienia Simmlera — Edwardowi Gładysławowi, kształcącemu się w malarstwie; 4) Ciszewskiego — Stanisławowi Popławskiemu, rzeźbiarzowi; 5) imienia Jul. Maszyńskiego — Mieczysławowi Kotarbińskiemu, malarzowi; 6) z funduszu Kopernika — Józefowi Jarosowi, malarzowi. Prócz tego udzielono zasiłków z funduszu Zdzisława Suchodolskiego.

Konkursów pod egidą Towarzystwa odbyło się dwa: 1) na projekt okładki do katalogu Tytusa Kowalskiego — nagrodę przyznano Sarze Lipszyc; 2) na plakat fabryki cykoryi Boehma — nagrodę otrzymał Edward Butrymowicz.

Do rozlosowania zakupiono 172 dzieła za ogólną sumę 12 780 rb., sprzedano zaś 218 utworów za 49 929 rb.

Do zbiorów Towarzystwa (prócz zakupionych z funduszu jubileuszowego) przybyły następujące dzieła: rzeźba Toli Certowiczówny p. t. „Fragment“ (dar artystki); portret pani Zatterowej przez Simmlera; portret ś. p. S. Dąbrowskiego, pendzla K. Stabrowskiego; Karola Millera: „Królowa Bona opuszczająca Polskę“ i „Stopka królowej Jadwigi“, Wyczółkowskiego: „Storczyki“ i teka Gdańska.

Ważniejsze pozycje ze sprawozdania rachunkowego wykazują w dochodach 42 840 rb. za bilety członkowskie i 14 060 rb. z opłat za wejście.

W ciągu całego roku wystawy zwiedziło 189 211 osób.

Biblioteka Publiczna w Warszawie.

W dn. 19 ub. m. odbyło się zebranie ogólne członków Towarzystwa Biblioteki Publicznej, która z końcem roku 1910 zamknęła czwarty rok swego istnienia. Z ogłoszonego drukiem sprawozdania okazuje się, iż w roku sprawozdawczym (1910) posiadało Towarzystwo 641 członków, w porównaniu z r. 1909 więcej o 41 osób. Do zbiorów bibliotecznych w tymże czasie wpłynęło: z darowizn tomów 12 511, z zakupów tomów 278. Na darowizny złożyło się: 588 tomów od instytucji, redakcji i stowarzyszeń, 374 tomów od księgarzy i wydawców; od osób prywatnych: 1) w całkowitych

księgozbiorach 9373 tomów (w tem biblioteka Ignacego Bernsteina 1184 tomów) i 2) w ofiarach doraźnych 2176 tomów. Biblioteka, zapisana Towarzystwu przez ś. p. Zygmunta Glogera (obejmująca kilkanaście tysięcy tomów) do dnia 31 grudnia 1910 r. do zbiorów Towarzystwa jeszcze nie weszła, nie objęta zatem została przez sprawozdanie. Zestawienie liczby tomów, które wpłynęły do Biblioteki Publicznej od jej założenia do końca roku sprawozdawczego, przedstawia się, jak następuje: w r. 1907 wpłynęło z darów 16 045, z zakupu —; w r. 1908 z darów 10 668, z zakupu 99; w roku 1909 z darów 16 801, z zakupu 1093; w r. 1910 — jak wyżej. Ogółem więc z darów wpłynęło 56 025 tomów, z zakupu 1470 tomów, razem 57 495 tomów. Z tego w dniu 31 grudnia skatalogowanych książek było: a) w Bibliotece głównej 26 199 dzieł w 33 428 tomach, b) w Bibliotece podręcznej 103 dzieła w 556 tomach, c) w dziale czasopism 300 tytułów w 1995 rocznikach, d) w Czytelni naukowej 6180 dzieł w 7582 tomach. W zestawieniu katalog Biblioteki Publicznej obejmował: w roku 1907 — 11 360 dzieł w 15 928 tomach; w r. 1908 — 19 619 dzieł w 24 619 tom., w r. 1909 — 26 238 dzieł w 33 074 tom., w r. 1910 — 32 485 dzieł w 41 566 tomach (z tego, jak wyżej, na Bibliotekę główną przypada 26 199 numerów). Podług przyjętego dziesiętnego układu powyższa liczba rozpada się stosownie do działów: 0 (dzieła ogólne) 422; 1 (filozofia) 1676; 2 (religia) 801; 3 (socjologia) 6329; 4 (filologia) 1475; 5 (nauki przyrodnicze i matematyka) 4058; 6 (nauki stosowane) 2710; 7 (sztuki piękne) 432; 8 (literatura) 5501; 9 (historia i geografia) 3234. Liczba czasopism naukowych i literackich, które Biblioteka otrzymywała drogą prenumeraty lub darowizny, wynosiła 180 (w tem 95 polskich, 44 niemieckie i 28 francuskich). Z liczby 1900 wyłączonych w roku sprawozdawczym dubletów wydano różnym instytucjom 924.

Frekwencja Biblioteki wyraża się w ogólnej liczbie 31 230 zgłoszeń, z czego 6057 zgłoszeń po książki do domu i 25 173 korzystających z Biblioteki na miejscu. Ogólna liczba zgłoszeń w r. 1909 wynosiła 28 844, w roku więc sprawozdawczym wzrosła o 2386.

Sprawozdanie rachunkowe wykazuje 11 283 rb. 06 kop. przychodu, z przewyżką 334 rb. 11 kop. nad rozchodem. Wpływy od członków wyniosły 4487 rb., ofiary i zapomogi 4020 rb. Majątek Towarzystwa wynosi 51 066 rb. Preliminarz budżetu na r. 1911 wyraża się w sumie 12 400 rb. (w tem rb. 600 na wydawnictwo „Przeglądu Bibliotecznego“).

Wystawa „Starej Warszawy“. Sądząc z dotychczas zadeklarowanych przedmiotów

Wystawa „Starej Warszawy“ zgromadzi znaczną liczbę ważnych dla dziejów stolicy i niezwykle ciekawych eksponatów. Wiele z nich, znajdując się w posiadaniu zbieraczy prywatnych, było dotąd zupełnie niemal nieznanym, jak wspaniałe wykonane przez uczniów szkoły kadetów plany Łazienek, nadesłane na Wystawę przez p. K. Reychmana, widoki Vogla (własność hr. Raczyńskiego), obrazy Canaletta (między innymi ze zbiorów bar. L. Kronenberga) i t. d. Poważnie przedstawiać się będzie dział ceramiki, który obejmie kilkadziesiąt „belwederów“. Meble reprezentowane będą w najpiękniejszych okazach wyrobu Simmlera i paru innych prawie nieznanym dotąd stolarzy z początków 19 w.

Komitet Wystawy postanowił wydać dwa katalogi: mniejszy dla orientacji zwiedzających i obszerny, bogato ilustrowany, który obejmie naukowe opracowanie zgromadzonego materiału.

Wystawa „Sztuki“. W dniu 18 marca otworzyła „Sztuka“ piętnastą swą wystawę w Krakowie, pięćdziesiątą pierwszą zaś z rzędu wystawę w ogóle. Obecnie Towarzystwo liczy 42-ch członków, a jako wydział i sąd wystawy zarazem czynni są: prezes Józef Mehoffer, wiceprezes Wojciech Weiss, sekretarz wydziału Józef Czajkowski, zastępca jego Stanisław Podgórski, skarbnik Stanisław Kamocki. Oprócz członków biorą udział w wystawie artyści zaproszeni z po za Towarzystwa. Lista wystawców przedstawia się jak następuje: Axentowicz Teodor, Borkowski Władysław, Boznańska Olga, Bukowski Jan, Czajkowski Józef, Czajkowski Stanisław, Fałat Julian, Glicenstein Henryk, Gwozdecki Gustaw, Hofmann Vlastimil, Jabłczyński F., Jarocki Władysław, Johnowa Ignacy, Karpiński Alfons, Laszczka Konstanty, Malczewski Jacek, Mehoffer Józef, Misky Ludwik, Niesiołowski Tymon, Pieńkowski Ignacy, Podgórski Stanisław, Rubczak Jan, Sichulski Kazimierz, Weiss Wojciech, Zak Eugeniusz.

Arcydzieło Wita Stwosza w reprodukcjach. Towarzystwo Miłośników historii i zabytków Krakowa przystępuje do wydania Albumu, obejmującego zdjęcia fotograficzne najznakomitszego dzieła Stwosza — Maryackiego ołtarza. Ołtarz ten, znany dotychczas z reprodukcji małych rozmiarów, nie mógł być zbadany we wszystkich swych bogatych szczegółach. Dopiero wymienione Towarzystwo doprowadziło do skutku pod kierunkiem d-ra F. Kopery fotograficzne zdjęcia całego ołtarza i wszystkich jego szczegółów. Zdjęć, ze względu na wielkie rozmiary ołtarza (13 m. × 5,37 m.), dokonano w ciągu dwóch

miesiący wśród niezmiernie trudnych warunków. Album składać się będzie z 60 fotografii, naklejonych na 30 tablicach formatu 54 × 30, poprzedzonych krótkim wstępem prof. Koperę w języku polskim i francuskim. Albumy wykonane będą tylko na zamówienie (z czym zwracać się należy do Tow. Miłośników historii i zabytków Krakowa, Sienna 16), w handlu księgarskim nie ukażą się wcale. Cena Albumu wynosi 200 koron.

Polonica na licytacjach zagranicznych. Katalog licytacji książek, naznaczonej w wiedeńskim „Dorotheum“ na d. 30 — 31 marca i 1 kwietnia, z rzeczy, dotyczących Polski, wymienia № 156 Boscovich, Journal d'un voyage de Constantinople en Pologne, 1762, rkps. opr. o 160 str., drukowany w Paryżu 1772 r., — a nadto obejmuje dział polski (№№ 283 — 302b) z następującymi ważniejszymi numerami: 288. Bazylik, Historia o srogiem prześladowaniu Kościoła. Brześć Lit. 1567. (parę kk. facsimil). — 292. Decreta Consilii Basiliensis. Rkps. parg. po łacinie, z herb. kapituły krak. na opr., z nap. na odwrotnej stronie okładki: „Liber Sbignei Cardinalis Episcopi Cracoviensis, donatus testamentaliter pro ecclesia Kathedrali Cracoviensi a. d. 1455 prima Aprilis“. — 294. Pierwsze wyd. Kroniki Gwagnina (Wierzbica 1578). — 295. Jasker. Juris provincialis... libri tres (H. Vietor 1535. Brak końca dedykacji). — 298. Zbiór 10 akwael Kronbacha (25 × 21,5 cm.), przedstawiających ubiory ludu polskiego. — 302 b. Skarga. Zawstydenie Arianow. (Piotrkowczyk, 1604).

W katalogu licytacyjnym P. Luzziatti'ego, Rzym, Piazza Aracoeli 16—17 (3—7 kwietnia) spotykamy następujące rzeczy polskie lub Polski dotyczące (ceny, od których rozpocznie się licytacja): 461. Dwa listy Augusta II do ks. Santacroce, z Drezna i Warszawy, 1726—1730: 5 lir. — 462. Dwa listy Augusta III do ks. Santacroce, z Drezna i Warszawy, 1734—39: 5 lir. — 463. Dwa listy Maryi Józefiny, żony poprzedniego, do księcia Santacroce, z Warszawy, 1736—39: 3 lir. — 552. List Jana Kazimierza do kard. Santacroce (po włosku), z Warszawy 11-XII-1668, z pieczę: 4 lir. — 553. List Maryi Ludwiki (po wł.) do tegoż, z Warszawy 17-VIII-1663, z pieczę: 3 lir. — 550. List włoski Jana Sobieskiego do margrab. Santacroce, z Warszawy 15-III-1695, 1/2 str. Folio z pieczę: 10 lir.

Wszyscy zbieracze prywatni-prenumeratorzy *Przewodnika* korzystają z prawa umieszczenia w dziale ogłoszeń swych dezyderatów — na sumę, równającą się opłaconej prenumeracie.

KATALOGI ANTYKWARSKIE.

Katalogi oznaczone * można przeglądać w Redakcji „Przewodnika“ codziennie od 1 do 3.

Pragnąc ułatwić Sz. Prenumeratorom nabywanie książek, rycin i t. d. z katalogów antykwaryskich, Redakcja „Przewodnika“ podejmuje się pośredniczenia w tym kierunku.

Aby otrzymać wprost od danej firmy żądane przedmioty, a więc w jaknajkrótszym czasie i z oszczędzeniem kosztów na przesyłkę pieniędzy z góry, oraz czasu na korespondencję — wystarczy zamówienie skierować do Administracji „Przewodnika“.

Przy zamówieniach, przewyższających 50 rb., należy dołączyć 1/3 całej sumy.

* **Librairie Georges ABT.** Catalogue № 27. Commencement Mars 1911. (№№ 3955 — 4570).

3972. Anecdotes du Nord. Vincent 1770. Opr. 4 fr. 50. — 4129. Gautier (Léon). La chevalerie. Z ilustr. m. inn. Andriollego. Opr. 30 fr. — 4394. Ostrowski C. Marie-Magdeleine. Édit. orig. 3 fr. 50.

* **Joseph BAER & Co.** Frankfurter Bücherfreund. Mitteilungen aus dem Antiquariate von... Erscheint vierteljährlich. Preis des Jahrgangs Mk. 2. 9 Jahrg. № 1 — 2. Incunabula typographica. 1459 — 1500. (№№ 687 — 808).

Starannie pod względem bibliograficznym opracowany katalog, obejmujący wiele rzadkich druków, między tymi 1-e wyd. (Kolonia 1473) Philobiblonu de Bury'ego: 3000 mar.

* **J. GAMBER.** Catalogue LIX de Livres d'occasion. (1729 N-ów).

223. Gumplowicz L. Sociologie et politique. 5 fr. — 258. Lubomirski. La transformation politique et sociale de l'Europe. 2 t-y. 10 fr. — 335. Bréard Ch. Correspondance du général-major de Martange, 1756—1782... Considération sur la Pologne. 8 fr. — 345. Circourt A. Souvenirs d'une mission à Berlin en 1848. T. 2. (Les Emigrés Polonais en Prusse, etc.). 7 fr. — 410. Kętrzyński W. Der deutsche Orden und Konrad von Masovien 1225—1235. 4 fr. — 412. Kłacko. Deux chancelliers. Opr. 7 fr. — 432 bis. Lefebvre A. Histoire des Cabinets de l'Europe pendant le Consulat et l'Empire. 5 t. 40 fr. — 505. Tetsner F. Die Slawen in Deutschland. Z 215 ryc., map. i plan., oraz 15 nutami. Opr. 35 fr. — 528. Welschinger H. Allemands et Polonais. 1 fr. 50. — 539. Almbert A. La cour du roi Stanislas et la Lorraine en 1748. 4 fr. — 963. La Garde Chambonas. Souvenir du congrès de Vienne en 1814—1815. Pologne et Autriche. 5 fr. — 995. Zeissberg H. Die Kriege Kaiser Heinrichs II mit Herzog Boleslaw von Polen. 4 fr. — 999. Antioche. Deux diplomates: Le comte Raczyński et Donoso Cortes. Corresp. polit. 1848—1853. Opr. 7 fr. — 1062. Favé Ch. Les Campagnes de Wagram, de Portugal, de Russie, d'Allemagne. Lettres d'un jeune officier français. Opr. 12 fr. — 1330. Thon. Histoire universelle de J.-A. de Thon. Mémoires sur... la Pologne. 1740. 11 t. opr. 45 fr. — 1410. Rathery J. ... Affaires de Pologne etc. 8 fr. — 1435. Beer A. Die Erste Theilung Polens. Partage de la Pologne. Po niem. i fr. 3 t. opr. 25 fr. — 1441. Brueggel E. Polens Aufloesung. Opr. 12 fr. — 1475. Lecczinski. Maximes et réflexions politiques d'un administrateur couronné qua-

lifié du titre de Philosophe bienfaisant (Extraites des Mémoires...) Parme, 1822. Opr. 12 fr. — 1480. *Mickiewicz*. Oeuvres poétiques complètes. 2 t-y z portr. in 12. 1849. Opr. 12 fr. — 1490. Recueil de Documents relatifs à la Russie pour la plupart secrets et inédits. (Déclaration de Catherine II à la Diète de Pologne en 1766. Manifeste de guerre de Bathory. Corresp. diplomat. du ministère anglais sur les affaires de Pologne 1766). Opr. 20 fr. — 1500. *Smith, F. de*. Frédéric II, Catherine et le partage de la Pologne d'après les docum. auth. Opr. 12 fr. — 1508. *Villars F.* Notices biogr. sur Luigi et Frederico Ricci, musiciens, leurs oeuvres, leurs voyages en Pologne. 5 fr. — 1564. *Chodźko L.* Histoires des légions polonaises. 2 t-y. Opr. 15 frank.

- * **W. HEFFER & Sons Ltd.** (Catalogue) № 73. An Interesting Selection of Second-hand Books Recently Purchased from the Libraries of Oscar Browning, Esq., the late R. D. Archer-Hind, M. A., and an Important Selection from the Library of an eminent Author. (2951 N-ów).

- * **Karl W. HIERSEMANN.** Katalog 390. Architektur. (1432 N-ów, z 4 il.).

614. *Hirsch Th.* Die Ober-Pfarrkirche von St. Marien in Danzig. I. Theil (wiecej nie wyszło). 5 mar. — 845. Danziger Barock. Aufnahmen von Möbeln aus öffentl. u. priv. Besitze in Danzig. 48 tabl. światłodr. i 6 str. tekstu. 25 mar. — 1012. Vischer, P. Die wichtigsten Bildwerke am Sebaldusgrabe in Nürnberg. 2 cz. z 60 miedzioryt. A. Reindla. Cz. I opr., cz. II brosz. 24 mar.

- * **Heinrich KERLER.** Antiquariats-Katalog № 394. Deutsche Literatur. (9904 N-ów).

8691. *Kraszewski J. I.* Ułana, deutsch v. Szrajber. 0.50 mar.

- * **G. LEMALLIER.** *Le Correspondant des Bibliophiles Français et Etrangers.* № 235. 20 Mars 1911. Catalogue d'ouvrages publiés pendant le XIX siècle, spécialement sur la lithographie — Albums de Daumier, Gavarni, Raffet, Charlet et autres — Publications anglaises illustrées par Cruikshank, Rowlandson, etc... — Ouvrages de la période romantique et moderne. Portraits. (№№ 2900 — 3511).

3209. Lafayette gen., rys. A. Sheffer 1822, ryt. Leroux 1824. F^o na chińskim pap. nakł. 70 fr. — 3490. *Junot, M-me.* Memoirs of celebrated Women of all countries with portraits (16 litogr. Villain'a, m. inn.; Maryna Mnischówna, Marya Medicis według Kurowskiego). Opr. nieco zniszcz. 100 fr. — 3505. Bibliotheca chalcographica... collectore J. J. Boissardo, sculptore Th. de Bry. Francofurti 1650. Opr. 150 fr. (Kopernik).

- * **Pio LUZZIETTI.** Catalogo № 253. Marzo 1911. Libri, Stampe, Autografi. (508 N-ów).

898. All' Invittissimo e Potentissimo Ladislao IIII eletto Re di Polonia. — All' Emo Sig. Cardinale S-ta Croce Legato di Bologna. Orationi (Rkps. z połowy XVII w. 17 str., z tego 14 zajmuje 1-sza mowa. Autor: *Fiesco*). 5 lir. — 399. *Gniński Joa.* Oratio Sub Euch. Solemnia... Joannis III... electione. Romae. 1674. 3 lir. — 400. *Strasewicz.* I Polacchi della Rivoluzione del 29 Nov. 1830. 2 t-y. Opr. 15 lir.

- * **Martinus NIJHOFF.** Catalogue № 383. Droit et Législation. Histoire politique. 1-e Livr.: A. — Coutumier. (1314 N-ów).

240. *Balicki S.* L'état comme organisation coercitive de la société polit. 1 guld. 50. — 470. *Biliński L.* Die Luxussteuer als Correctiv der Einkommensteuer. 1 guld. 50. — 500. *Koźmian St.* Graf Bismarck und sein Werk. (Odb.) 0 guld. 60. — 593. *Bojanowski V.* Unternehmer und Arbeiter nach Englischem Recht. 1 guld. — 625. *Borkowski A.* De Germanorum iure consuetudinario parv. 0 guld. 50.

ZAPOWIEDZIANE LICYTACJE.

- * *Katalogi do przejrzenia w Redakcji Przewodnika.*

- * **30 Marca — 1 Kwiećnia.** Wiedeń. Dorotheum. Licytacja książek: Dyplomy szlacheckie — Austriaca — Oprawy — Elzewiry — Rękopisy z miniaturami — Dzieła z drzeworytami i miedziorytami — Hungarica — Ubiory wojskowe — Polonica — Turciaca — Viennensia. (600 N-ów).

- * **3—4 Kwiećnia.** Wiedeń. Gilhofer & Ranschburg. Zbiór bar. Lanna z Pragi: Rękopisy z 13 — 18 w., miniatury 14 — 16 w., dokumenty pergaminowe 11 — 18 w., Oprawy artystyczne 16 — 19 w., inkunabuły, dzieła z drzeworytami 15 i 16 w., dzieła ilustrowane 17 — 18 w. i t. d. (563 N-ów).

- * **3—7 Kwiećnia.** Rzym. Pio Luzzi. Część Biblioteki hr. Adryana di Valbranca: Literatura starożytna i nowożytna — Sztuka — Historia — Miniatury — Druki ksylograficzne — Autografy. (672 N-ów).

- 4—5 Kwiećnia.** Frankfurt n. M. R. Bangel. Obrazy i starożytności.

- 4—6 Kwiećnia.** Amsterdam. R. W. P. de Vries. Widoki, portrety i książki, dotycz. Holandyi.

11 Kwiećnia. Gdańsk. M. Bruckstein's Kunst-Antiquariat: Polonica. Sztambuchy. Rzadkie druki.

WYCIĄGI BIBLIOGR.-ANTYKWARSKIE.

= „W tych dniach odbywała się Licytacja na piękną kolekcję monet i medalów srebrnych polskich. Dla ciekawych miłośników starożytności narodowych kładziemy kwoty, za jakie cenniejsze sztuki tej kolekcji prze-dane zostały. Talar Zygmunta Augusta za złp. 100. Talary Stefana Batorego z roku 1582 za zł. 77 i z r. 1586 za zł. 60. Talary Zygmunta III jeden na początku panowania bity, bardzo rzadki za zł. 160, drugi z roku 1630 za zł. 27. Toruński za zł. 30 i наконец z r. 1632 z napisem „Deus providebit“ za zł. 42. Talar Wła-

dysława IV z r. 1642 za zł. 38. Talary Jana Kazimierza, gdański z r. 1659 za zł. 20 i toruński z r. 1659 za zł. 31. Medal koronacyjny Władysława IV z napisem „honor virtutis praeium” za zł. 147. Medal Jana Kazimierza z napisem „prisco obsequio” za zł. 150. Medal tegoż gdański r. 1659 z napisem „causa Deo placuit” za zł. 100. Medal elekcyjny Michała Korybuta za zł. 101. Medal Jana III z tarczą i napisem „In gentibus ansis quo: monstrum iter” za złotych 109. Medal tegoż z popiersiem króla i królowej, napis „Vivat Joannes tertius Defensor Christianorum” za zł. 160. Medal tegoż na uwolnienie Wiednia z dwoma orłami i napisem „nec luna duobus” za zł. 125. Medal tegoż na związek Polski, Austrii i Wenecji z trzema orłami za zł. 125“. [„Kurjer Warsz.” 1825, 805].

WYDAWNICTWA, NADEŚLANE DO REDAKCYI.

Miesięcznik heraldyczny. Organ Towarzystwa heraldycznego we Lwowie. Rok IV. № 1 — 2. Styczeń-Luty 1911.

Treść: † Dr. Jan hr. Drohojowski. — Gustaw Mantuffel: O starodawnej szlachcie krzyżacko-rycerskiej na kresach inflanckich. — Dr. Zygmunt Dunin Koziński: Nieznane pismo Łukasza Górnickiego o szlachcie wolnej i niewolnej. — Józef ks. Puzyna: O pochodzeniu kniazia Fedka Nieświzkiego. — Oskar Halecki: Mościc ze Stęszewa, kasztelan poznański i jego ród. — W „Dodatku”: Ks. Jan Sygański S. J.: Z dawnych metryk kościoła Maryackiego w Krakowie.

Sprawozdanie Wydziału Towarzystwa Miłośników historii i zabytków Krakowa za rok 1910. Kraków. Nakładem Tow. Miłośników historii i zabytków Krakowa. Czcionkami Drukarni „Czasu”. 1911. 20,5 × 13,5. Str. 38 + 1 nl.

Treter (Dr. Mieczysław). *Typy Ludowe* Franciszka Tepy. Z sześcioma reprodukcjami. Lwów. Nakł. Gubrynowicza i Syna. Czcionkami Drukarni W. A. Szyjkowskiego. 1911. 25 × 17 (19,5 × 10,5). Str. 24.

Praca powyższa — jak zaznacza autor — jest zmniejszonym nieco ustępem z niewydanej dotąd monografii, poświęconej Tepie. Przedstawia w niej dr. M. Treter część twórczości artysty, obejmującą tematy z życia ludu, umieszczając bardzo trafną jej ocenę na tle ogólnej charakterystyki polskich malarzów ludowych, poprzedników lub współczesnych Tepy.

Wiadomości numizmatyczne - archeologiczne. Organ Towarzystwa numizmatycznego. № 3. Marzec.

Treść. Dr. Ferdynand Friedensburg: Medal na wprowadzenie chrześcijaństwa do Polski. — Seweryn Tymieniecki: Zarysy do dziejów mennic koronnych Zygmunta III w XVI wieku. — Władysław Kozubowski: Piotr i Paweł Seel, solnogradzcy rytownicy i ich szkoła. — Kazimierz Przybysławski: Ozdoby srebrne, znajdujące się przy monetach średniowiecznych. — X. Kazimierz Konopka T. J.: Pieczęcie Jezuitów w Polsce. — Dr. M. Gumowski: Pieczęcie królów polskich. — Nieopisane monety i medale. — Książki i katalogi monet. — Nekrologia. — Kronika.

KORESPONDENCYA.

PYTANIA.

Prosimy Sz. Korespondentów, podpisujących swe notatki inicjałami lub pseudonimem, o podawanie, dla wiedzy Redakcji, nazwiska i adresu.

Bibliografia Syberyi. O. Waclaw (Edw. Nowakowski) zamierzał ogłosić szczegółową bibliografię Syberyi i w tym celu gromadził materiały. Wspomina o nich *Przewodnik Bibliograficzny* Wisłockiego (R. 1882, str. 76). Co się z nimi stało? ...*icz.*

Reprodukcyje homograficzne Przyborowskich. Idąc w ślady A. Pilińskiego i Wł. Bartynowskiego, którzy — pierwszy w Paryżu, drugi w Krakowie — rozpoczęli pracę nad odtwarzaniem rzadkich druków polskich, Przyborowscy: Kazimierz, Stefan i Urszula, począwszy od 1880 r., wydawali w Warszawie reprodukcyje białych kruków; były to, jak je sami nazywali, „wznowienia z pierwodruków”. Czy nie wiadomo komu, na czym polegał ich system i gdzie o Przyborowskich szukać bliższych wiadomości? *G — s.*

ODPOWIEDZI.

Plan Warszawy w płaskorzeźbie. (IV. 12). Płaskorzeźba, przedstawiająca plan Warszawy, której jeden egzemplarz znajduje się w sieni domu № 2 przy ul. Niecałej, wykonana została w latach 1864 i 1865 przez inżyniera Alfonsa Grotowskiego pod okiem prezydenta Witkowskiego. Poza tem znajdują się jeszcze egzemplarze: 1 w ratuszu w Petersburgu, 2 w Wiedniu u któregoś z arcyksiążąt, 1 w Magistracie warszawskim i 3 niewiadomo w czyjem posiadaniu. Matryca planu jest podobno w Magistracie. *Wł. Adelt.*

ODPOWIEDZI REDAKCYI.

W-ny Pan M. K. Na postawione pytanie znajdzie Sz. Pan odpowiedź w Bibliografii Finkla (str. 822 i 889). Do działu „Korespondencya” nadają się takie tylko kwestye, na które nie można znaleźć odpowiedzi w ogólnie znanych i dostępnych źródłach. Nadto nie zwrócił Sz. Pan uwagi na warunek, wyrażony w każdym № *Przewodnika* na czele działu „Korespondencya”.

Przedpłatę na „Przewodnik Antykwarski” przyjmują: Administracja, Mokotowska 54; Antykwaryat Polski Hieronima Wildera i S-ki, hr. Berga 8, oraz wszystkie księgarnie.

OGŁOSZENIA.

Blikle Antoni, Warszawa, Nowy Świat 35. Poszukuje: 1) *Węgrzecki*, O profesjach i profesyonistach, Warsz. 1810. 2) *Witanowski*, Historia mieszczaństwa w ziemiach polsk. 3) *Makowiecki*, Przemysł i rzemiosła u nas za daw. czasów. 1876

Juljusz Korab' Brzozowski z Posuchówki, poczta Ternówka Pod.: Rysunki i Albumy mundurów Wojsk polskich. Rocznik wojskowy 1825, komplet z rycinami kolorowanymi.

Grocholski hr. Ludgard, Mończyńce, p. Krasifów, Wołyń. Poszukuje: 1) „Przegląd Europejski” t. IV, r. 1863. 2) „Biblioteka Warsz.” t. IV, Grudzień 1857. 3) Druki Mińkowieckie.

Humnicki Leon, maj. Baczkuryn, p. Monasteryszcze, gub. Kijow. Poszukuje: Dzieła ogrodnicze w. 16, 17 i 18. Polskie druki prowincjonalne w. 16, 17 i 18. Ordy Album widoków s. 3-a. Mickiewicz, Poezye, Wilno 1822.

Mościcki Henryk, Warszawa, Aleje Ujazdowskie 16. Poszukuje: 1) *Szulgin*, Jugo-zapadny kraj pod uprząwieniem Bibikowa. 2) *Generał Iwan Czernow*, Zapiski, Orenburg 1907. 3) *Fiodor Jakowlewicz Mirkowicz* 1786 — 1866. Jewo żiznieopisanje i t. d. Petersb. 1889. 2 tomy. 4) *Bobrowski T.*, Pamiętniki, Lwów, 1900, tom 2-gi. 5) *Ks. Zygmunt Szczęśny Feliński*, arcybiskup warsz., Pamiętniki. Kraków 1897. 2 tomy.

Zaleska Jadwiga, Skazińce, poczta Jarmolińce. Sztychy angielskie kolorowe.

Dwadzieścia osiem dzieł różnej treści z XVII i XVIII w., przeważnie z ex-librisem Biblioteki Krzysztofa hr. Mieroszewskiego, do zamiany na dokumenty królewskie, uniwersały, uchwały sejmowe, sztychy lub inne pamiątki. Spis do przejrzenia w Red. *Przewodnika Antykwarskiego*.

Poszukuję: 1) *Tarnowski St.*, Zygm. Krasieński. 2) „Pozostałe nieznanne prace ś. p. Artura Grottera, zebrane i wyd. przez jego siostrę”. Wiedeń 1893. Oferty z podaniem ceny przyjmuje *Przew. Ant.*, dla *B. K. K.*

Poszukuję: 1) *Ed. Mińkowiecki*, Spis bibliograficzny pamiętników. Kraków 1882. — 2) *Wędrowiec*, № 1000 z dn. 2-III-1882. — 3) *Gazeta Lwowska*, №№ 67 i 68 z dn. 22 i 23 marca 1883. — 4) *Przegląd bibliograficzno-archeologiczny*, №№ 23 — 24. — 5) *Ż. Wywiatkowski*, Czcionkarnie, istniejące w dzielnicach ziem polskich. Kraków i Warszawa 1884. — Oferty nadsyłać do Redakcyi „Przew. Antykwarskiego” dla *J. L.*

WIADOMOŚCI NUMIZMATYCZNO-ARCHEOLOGICZNE

organ Towarzystwa numizmatycznego, miesięcznik, poświęcony numizmatyce, sfragistyce i archeologii, pod redakcją **D-ra Maryana Gumowskiego**.

Redakcja i administracja: Kraków, Wolska, Muzeum Czapskich.

Przedpłata roczna: Kor. 10, Mk. 10, Rb. 5.

Le Messenger des Bibliophiles

Miesięcznik, zamieszczający dezyderaty i oferty sprzedaży lub wymiany książek, wykluczający wszelkie pośrednictwo.

Prenumerata roczna 3 Fr.

Numer okazowy wysyła się na żądanie.

M. F. Merlin, Administrateur, 25, rue des Francs-Maçons, Saint-Étienne (Loire).

WINCENTY ŁUKASZEWICZ

art-mal., laureat Akad. Petersb. Nowy Świat 36, m. 31 restauruje stare obrazy, maluje obrazy religijne i portrety.

Antykwaryusz i pośrednik S. WROTNOWSKI

Freta 9 w Warszawie, poleca się Pp. Zbiaraczom: książek, rękopisów, szkiców, obrazów, monet itp. o nadsyłanie swych zapotrzebowań.

LAMUS

ROCZNIK LITERACKO-ARTYSTYCZNY

wychodzi cztery razy do roku.

Redaktor

MICHAŁ PAWLIKOWSKI.

Zawiera w części „Dzisiaj“ artykuły najznakomitszych autorów żyjących, w części „Wczoraj“ niedrukowane rękopisy autorów zgasłych (m. i. Kopernika, Chopina, Mickiewicza, Słowackiego, Wyspiańskiego, Grottgera etc.)

Najwytworniejsze czasopismo polskie.

Wyszła z druku praca
JANA LORENTOWICZA
NOWA FRANCYA LITERACKA

PORTRETY I WRAŻENIA
Stronic 566 + VIII w 16-ce.
Cena rb. 2.

Do nabycia we wszystkich księgarniach.

ANTYKWARYAT POLSKI w Warszawie
Hieronima Wildera i S-ki, hr. Berga 8.
Poszukuje portretów i dokumentów, tyczących się rodziny Bożeńców Jełowickich.

Dr. Eugen Merzbacher Nachfolger

Monachium, Karlstr. 10.

Kupno i sprzedaż monet i medalów
wszystkich krajów i epok. Monety greckie i rzymskie.

**Bogaty skład monet i medalów
polskich.**

Katalogi na żądanie.

**POLSKIE I ROSYJSKIE
PORTRETY
RYCINY HISTORYCZNE
WIDOKI MIAST
WIELKI WYBÓR
AUTOGRAFÓW I KSIĄŻEK**

Gilhofer & Ranschburg

**ANTYKWARYAT
DLA KSIĄŻEK I RYCIN**

I. Bognergasse 2 **WIEDEŃ** I. Bognergasse 2.

NOWE WYDAWNICTWO ILUSTROWANE

„BIBLIOFIL ROSYJSKI“

(„RUSSKIJ BIBLIOFIL“)

Czasopismo dla zbieraczy książek i rycin.

Wychodzi 8 razy na rok (styczeń—kwiecień, wrzesień—grudzień), w objętości 4—5 ark. druku w każdym №, z liczn. ilustracjami, w formacie dużej 8°.

Program wydawnictwa: Historia książki i ryciny, bibliografia, opisy rzadkich wydań i rycin, opisy prywatnych bibliotek i zbiorów, życiorysy pisarzy, artystów, rytowników, wydawców i zbieraczy, sprawozdania nowości z zakresu bibliografii, kronika, notatki. Podobizny rzadkich książek i rycin, portrety, reprodukcje opraw, znaków bibliotecznych, rękopisów, dokumentów i t. d.

Korespondenci własni w Paryżu, Monachium i Rzymie.

Prenumerata: rocznie z przesyłką 6 rb. 50 kop.

Ogłoszenia: cała str. 30 rb., $\frac{1}{2}$ str. 20 rb., $\frac{1}{4}$ str. 12 rb.

Redaktor-Wydawca **N. W. Sołowjew.**

Adres Redakcyi: Petersburg, Litiejnyj, 51. Księgarnia Sołowjewa.

Licytacja książek W GDAŃSKU

11 Kwietnia 1911 roku.

Cenne dzieła ze wszystkich dziedzin, **rzadkie Polonica** i sztambuchy sprzedawane będą na licytacji

M. BRUCKSTEIN's Antiquariat

GDAŃSK, Langemarkt № 22.

ANTYKWARYAT POLSKI Hieronima Wildera i S-ki

Warszawa, ul. Hr. Berga 8

poleca:

Katalog № VIII. Polonica. Str. 69, 1525 N-6w.

„ № IX. Heraldyka i Wojskowość.
Str. 102. 704 N-6w.

„ № X. Sztuka (Część II-ga). Str. 50.
800 N-6w.

Świeżo wydany:

Katalog 177: Wybór Autografów

(z wyłączeniem autografów muzyków).

Obejmuje wiele rzadkości.

Katalog ilustrowany jest fac-similami.

Poprzednio wydany:

Katalog 174: Autografy Muzyków.

Na składzie duża ilość polskich autografów ze wszystkich dziedzin.

Kupno całych zbiorów autografów i pojedynczych cennych sztuk. =

Leo Liepmannssohn. Antiquariat

Berlin SW., Bernburgerstr. 14.

Pamiętki Polskie na Obczyźnie

wydawane pod redakcją

Franciszka Pułaskiego

(od zeszytu I-go) i

Mieczysława Rulikowskiego

(od zeszytu VI-go)

Przy udziale Komitetu redakcyjnego, do którego należą pp.:
K. Broniewski, T. Korzon i H. Wilder.

Przedpłata za 12 zeszytów Rb. 12, za 6 zeszytów Rb. 6;
z przesyłką Rb. 15.50. Zeszyt pojedynczy Rb. 1.50; z prze-
syłką Rb. 1.80.

Skład główny: Warszawa — Gebethner i Wolff.
Kraków — G. Gebethner i Sp.

Autografy
Dokumenty
Rękopisy
Szttychy i książki

stale nabywa

ANTYKWARYAT POLSKI

W WARSZAWIE

Hieronima Wildera i S-ki

BERGA 8.

Tylko oferty z cenami będą uwzględniane.